

LLIGA ESPIRITUAL

DE LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT

Comunicat sobre la sentència del Tribunal Suprem referent a les pintures murals del Monestir de Sixena conservades al M N A C

La Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat és una entitat centenària fundada sota els auspicis del venerable Dr. Josep Torras i Bages. Tenim per objectiu assolir la plenitud espiritual i temporal del nostre poble i, per tant, assumim la defensa de les obres d'art en què es manifesten aquestes dues dimensions. Per aquest motiu, davant de la recent sentència del Tribunal Suprem sobre les pintures murals del Monestir de Sixena conservades al Museu Nacional d'Art de Catalunya (M N A C), ens sentim empesos a manifestar el nostre rebuig, pels arguments que exposem i que resumim en aquests tres punts:

1. El trasllat de les pintures castiga a qui desinteressadament feu un servei a l'Església i premia a qui aprofita els seus dons per sembrar la discòrdia;
2. El trasllat de les pintures murals pot acabar l'obra de destrucció iniciada el 1936 i és contrària als actes i la voluntat de les propietàries originals;
3. La sentència és de compliment impossible i la renúncia a la seva execució és l'acte jurídic escaient, a més de constituir un gest de reconciliació.

1. El trasllat de les pintures castiga a qui desinteressadament feu un servei a l'Església i premia a qui aprofita els seus dons per sembrar la discòrdia.

Les pintures murals de la sala capitular del Reial Monestir de Sixena tenen una importància capital per a la història de l'art

europèu i per a entendre el paper de l'Església com a fonament de la nostra cultura. Entre els segles XI i XII l'Europa occidental s'anà consolidant institucionalment, un procés en el qual contribuï poderosament la constitució de la Corona catalanoaragonesa, pel matrimoni el 1150 de Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, amb Peronella d'Aragó. Al mateix temps, l'Occident establia un contacte més regular amb el món bizantí, fet que provocà un encontre directe i determinant amb les formes de l'art ortodox. Després de superar un turbulent període d'iconoclàstia, aquest art havia esdevingut enormement prestigiós: pel propi prestigi de l'Imperi, per la robusta reflexió teològica que el sostenia i, en definitiva, per la seva bellesa sublim i la seva tècnica depuradíssima. L'encontre fou especialment intens en l'àmbit mediterrani i donà formes híbrides tan singulars com la *Maiestas Domini* de Sant Climent de Taüll (c. 1123, MNAC) o les majestats esculpides, de les quals el nostre país és especialment ric (per exemple, la *Majestat Batlló*, c. 1150, MNAC).

Les pintures murals del Monestir de Sixena foren una comanda de prestigi d'aquesta nova monarquia, destinada a embellir l'establiment on volia tenir el seu panteó reial. Datades cap al 1200 pel seu estil renovador, constitueixen un dels exemples més esplendorosos de l'intercanvi, ric i profund, que es visqué en aquells segles entre l'Església d'Occident i l'Església d'Orient. Per aquest motiu, el seu estil refinat i el seu riquíssim programa iconogràfic s'ha pogut relacionar fàcilment amb d'altres exemples tan il·lustres com els mosaics de la Catedral de Monreale, executats al mateix temps o poc abans o, fins i tot, l'escola de miniatura de la Catedral de Canterbury, on també treballaren artífexs de formació bizantina. A més a més, resulta especialment adient que s'exposin al Museu Nacional d'Art de Catalunya, on es pot resseguir, pas per pas, el fenomen d'hibridació del qual sorgiren, tal com es desprèn dels exemples citats i d'altres de conservats al mateix museu.

Aquestes pintures són, per tant, una manifestació destacada de l'aportació del cristianisme a les característiques essencials de l'art europeu, i a la cultura com a agent d'intercanvi. La doctrina de l'Església ha subratllat reiteradament aquest doble aspecte d'afirmació identitària i de diàleg, inherents a la cultura. Seguint els excel·lents treballs dels mossens Antoni M. Oriol i Joan Costa, podem evocar aquí l'important discurs de

sant Joan Pau II amb motiu de la XXXIV Jornada Mundial de la Pau—Ciutat del Vaticà, 8 de desembre del 2000, publicat a Antoni M. ORIOL, *Nació: Antologia i comentari de textos del magisteri pontifici contemporani sobre el fet nacional* (Barcelona: 2014), ps. 672-677—.

Per aquestes raons, cal afirmar amb rotunditat que l'acció de salvament de les pintures l'any 1936 va ser també un servei a l'Església: va preservar un testimoni preciós de la seva aportació a la identitat i a l'intercanvi culturals europeus. L'incendi del monestir, dut a terme per elements locals com en altres casos del país, transformà les pintures en un element que, en la seva estructura física, és molt semblant a unes cendres en estat precari. No n'hauria quedat res si no hagués estat per l'acció heroica de l'equip de rescat dirigit pel Dr. Josep Gudiol.

Les autoritats catalanes s'han mantingut fidels a aquest servei. No es subratlla prou que el segon risc que hagueren de superar aquestes obres fou l'oblit negligent. Les reiterades ofertes de retorn després de la guerra foren totes ignorades o rebutjades, de manera que hagueren de ser novament els responsables dels aleshores anomenats Museus d'Art de Barcelona (antecessors de l'actual MNAC) els que, en ple franquisme, s'hagueren de fer càrrec de la restauració, la conservació i finalment l'exhibició de les pintures. Va ser una acció per a la qual no van demanar cap compensació ni reconeixement i que, a més, va comptar amb l'aprovació de les aleshores propietàries de les pintures, donant exemple novament del seu servei desinteressat.

Com tothom sap, les reclamacions i els processos de què han estat objecte aquestes pintures tenen l'origen en la creació del bisbat de Barbastre-Montsó el 1974 i la segregació de 84 parròquies del bisbat de Lleida al nou bisbat el 1995. La concessió de la seu pròpia i l'agregació de les esmentades parròquies contravenien més de vuit segles d'història comuna, però naturalment foren viscudes naturalment com uns dons per aquells que les promogueren i en foren beneficiats. Cal, però, assenyalar que l'ús d'aquests dons no ha respost a l'esperit de fraternitat amb què foren atorgats. S'han utilitzat per a bastir una nova identitat basada en l'odi al català, el qual es ridiculitza com el foraster amenaçador; totalment contrària, per tant, a l'esperit cristià i a la nostra història que ens ensenya de què som capa-

ços quan ens tractem com a germans. Especialment escandalós fou el fet que el bisbe titular de la nova diòcesi recorregués a la jurisdicció civil per a demandar el bisbe titular de l'antiga diòcesi, ben contràriament als preceptes evangèlics de l'Evangeli segons Joan (Jn 13,35) i la Primera carta als Corintis (1Co 6,1).

Només cal repassar les declaracions dels promotors d'aquestes reclamacions injustes (en especial arran del trasllat injustificat de les obres conservades al Museu de Lleida el 2019) i només cal visitar les instal·lacions on volen destinar aquestes pintures per a comprovar que alimenten, de manera totalment oberta, aquest discurs d'odi i aquesta identitat agressiva. És per aquest motiu que afirmem que lliurar-los aquest testimoni preciós de l'Església seria lliurar-lo a qui ha usat els seus dons per a sembrar la discòrdia entre germans.

2. El trasllat de les pintures murals pot acabar l'obra de destrucció iniciada el 1936 i és contrària als actes i la voluntat de les propietàries originals.

Els incendiaris del 1936 no tan sols van exercir una violència vicària contra l'Església, a través de l'atac a unes obres d'art, sinó que perseguien esborrar-ne físicament la memòria. Aquest és exactament el risc que es corre amb el seu trasllat, a parer dels experts més reputats que s'hi han pronunciat.

Fins i tot si atenem a la literalitat de la sentència de primera instància d'Oscà, ara ratificada pel Tribunal Suprem, veiem, a parer de la jutgessa, que l'únic que queda descartat és que el trasllat provoqui la destrucció «inexorable» de les pintures. Resulta cridaner que ni tan sols consideri el dany irreparable o qualsevol dels altres danys greus, parcials o totals, que les pintures patirien abans d'arribar a la destrucció certa. Qualsevol d'ells seria suficient per a justificar que el dany del trasllat seria més gran que el bé que suposadament se'n derivaria, de manera que caldria renunciar-hi completament.

En d'altres paraules, els que promouen l'execució d'aquesta sentència estan disposats a córrer el risc de continuar, i fins i tot completar, l'obra de destrucció iniciada pels incendiaris del 1936. Es veuen amb cor de fer-se responsables de destruir

el que una guerra civil no va poder destruir, gràcies a l'acció de salvament. Tot plegat per a alimentar un discurs d'odi que volen ben viu.

Cal assenyalar que aquest trasllat contravé els actes i les manifestacions tant de les titulars originals de les pintures, les religioses de l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem de Sixena, com de les seves successores, les religioses de la comunitat del mateix orde que les van acollir al seu convent de Valldoreix, en un bell gest en què la casa filla aixoplugà la casa mare. Cap membre de cap de totes dues comunitats, finalment fusionades, no va expressar mai cap mena d'intenció que les pintures fossin traslladades, sinó que, al contrari, van agrair, ben clarament, l'acció de salvament i conservació, fins al punt de manifestar la voluntat que la incorporació de les pintures a les col·leccions del MNAC fos permanent. L'actitud de la propietària actual és contrària per tant a la voluntat de les titulars originals, quan, en realitat hauria d'actuar com a hereva d'aquesta voluntat, pel fet mateix de ser hereva de les pintures.

3. La sentència és de compliment impossible i la renúncia a la seva execució és l'acte jurídic escaient, a més de constituir un gest de reconciliació.

La sentència emesa és una sentència d'impossible execució. El motiu principal ja l'hem avançat i és de caràcter tècnic: el trasllat afectaria les obres irreversiblement, de manera que el dany que implicaria l'execució de la sentència seria molt major que no pas el bé que suposadament comportaria.

Afegim ara que la impossibilitat de l'execució també es deriva del fet que les obres tenen la condició de Béns d'Interès Nacional (BIN). Això significa que estan sotmeses a un règim de protecció especial i, per tant, a un interès general, que se sobreposa al dret de propietat privada. En concret, la condició de BIN de les pintures comporta unes obligacions concretes de conservació, exigibles a la propietat, al MNAC com a custodi i a qualsevol tècnic que les manipuli. És evident que qualsevol acció tendent al trasllat, el qual en posa en risc la integritat, és un incompliment flagrant d'aquestes obligacions i que, també per aquest motiu, la decisió judicial esdevé impossible de complir. La conseqüència és que les autoritats que componen el

patronat del M N A C, tant catalanes com estatals, no tan sols han d'exhaurir totes les accions judicials contra l'execució, sinó que s'han d'abstenir d'efectuar qualsevol acció que n'afavoreixi el compliment.

En aquest sentit, resulta insuficient el que el patronat anuncia-va en el seu comunicat del dia 16 de juny: la presentació d'un incident d'execució de la sentència, acompanyat de la propos- ta d'un «grup de treball» per a estudiar el compliment que el M N A C no pot assumir tot sol «tècnicament».

D'altra banda, la propietària de les pintures té a les seves mans un instrument jurídic que resoldria el conflicte escaientment: la renúncia al compliment de la sentència, amb les compensa- cions adequades, si calgués. Com s'ha dit en altres llocs, és el mateix instrument jurídic que, en el conegut com a judici de Salomó, usà la mare autèntica per a salvar el seu fill i permeté al savi Salmó impartir, finalment, una justícia real (1Re 3,16-28). Ara, com aleshores, el seu ús demostrarà qui estima real- ment aquesta obra d'art, testimoni preciós de l'Església com hem dit. S'evitarà així que esdevingui un instrument de divisió i discòrdia i, en canvi, confirmarà la via de reconciliació i res- pecte mutu que s'obrí amb el seu salvament.

Juny del 2025